



Núm. 84 maig 2006

SUMARI

- Comitè Organitzador del IX Congrés Espanyol de Sociologia.
- Cicle de Conferències sobre *“Identitats”*.
- Correu electrònic dels socis i sòcies.
- Espai d'opinió: *Polítiques del temps? Sí Polítiques de conciliació? També, sens dubte.* Cristina Brullet.

Coordinació: Eulàlia Solé

Secretaria: Montse Camps

Associació Catalana de Sociologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

M. Aurèlia Capmany, 14, 08001 Barcelona

Tels. 93 3248581/85

Fax: 93 270 11 80

Correu electrònic: acs@iecat.net

<http://www.iecat.net/institucio/societats/acsociologia>

Comitè Organitzador del IX Congrés Espanyol de Sociologia

Com ja s'ha dit, el proper Congrés de la FES es realitzarà a Barcelona els dies 13, 14 i 15 de setembre de 2007. La candidatura va ser preparada en el seu dia per l'ACS i acceptada per la FES. L'ACS participa en el comitè organitzador i en el comitè científic del Congrés. El Comitè Organitzador té com a president el catedràtic de Sociologia, i membre de l'ACS, Fausto Miguélez, ex degà de la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la UAB, i compta amb representants de les universitats catalanes, de diverses empreses i de la Junta de l'ACS. Es reuneix periòdicament i avança en l'organització del Congrés per mitjà de quatre Comissions: finançament, espais, estratègia i logística

Cicle de Conferències sobre “Identitats”

L'ACS té previst iniciar un seguit de debats al voltant dels canvis que succeeixen a la nostra societat i que estan donant lloc a noves formes de viure i conviure, posant de manifest els reptes actuals i de futur dels models socials i polítics existents. Uns debats que esperem aportin nous elements d'anàlisi a totes aquelles persones i col·lectius interessats en la reflexió.

Les societats canvien tot modelant un futur que ara ens hauria de preocupar, ja que sovint les polítiques que s'apliquen no han estat capaces d'inventar formules per acollir poblacions de cultures diferents. Circumstància que posa en crisi l'actual Estat del benestar, el qual no aconsegueix reduir les desigualtats socials. Per exemple, l'educació que reben els fills d'aquesta població de nou vinguts no sempre els dona les mateixes oportunitats que a la resta de la població, reforçant així l'exclusió inicial. Però no totes les migracions són iguals. Cal reflexionar sobre la coexistència d'identitats diverses sense caure en simplificacions. No es pot oblidar el context global en que és donen, les diferents arrels polítiques i socials que les provoquen, i la situació cultural, política i econòmica de les societats d'acollida. Analitzar àmpliament l'impacte que tenen aquests canvis socials, culturals, econòmics i demogràfics en les identitats està en la base del Cicle de Conferències que proposem.

Tanmateix, considerem que aquest Cicle de Conferències sobre *Identitats* no s'hauria de tractar únicament des de la Sociologia, sinó des d'una perspectiva global i interdisciplinària, atès que aquest fet incideix en temes tan diversos com el treball, la religió, la sanitat, la gastronomia, l'oci, la llengua, l'educació, les qüestions de gènere, els comportaments culturals i molts més aspectes que configuren la societat. Des d'una anàlisi de cadascun d'aquests temes, aprofundida col·lectivament, es podria arribar a un major coneixement de la realitat que avui ens preocupa.

És per això que hem cregut que cal plantejar aquest Cicle de forma transversal, implicant a altres centres i institucions que, com nosaltres, treballen en l'anàlisi i la millora social davant les noves formes de convivència. Més endavant podrem concretar quins seran aquests centres i institucions.

Està previst que el Cicle se celebri a la propera tardor, al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, i es comptarà amb destacats experts en cada temàtica. Per altra banda, s'ha demanat a la Universitat de Barcelona, i està pendent la confirmació, que el Cicle entri en els crèdits de lliure elecció.

Correu electrònic dels socis i sòcies

Us recordem que, per millorar la comunicació amb els associats, és necessari que la secretaria de l'ACS disposi de la vostra adreça electrònica. Qui encara no l'hagi facilitada, pot fer-ho a nom de **Montse Camps** a l'e-mail: acs@iecat.net

Espai d'opinió

Es poden enviar rèpliques curtes a la manera de *Cartes dels lectors*, i oferir articles per ser publicats. En ambdós casos, dirigir-vos a Eulàlia Solé a l'adreça de la secretaria de l'ACS: Montse Camps, acs@iecat.net

Polítiques del temps? Si

Polítiques de conciliació? També, sens dubte

La discussió sobre l'actual desincronització i/o descompensació dels diferents temps i espais de vida, i sobre la necessitat de reduir la centralitat dels temps laborals per poder incrementar i redistribuir entre dones i homes els temps de cura, de formació personal o de participació social, ha generat en els darrers anys dos discursos sobre quines polítiques socials caldria desenvolupar, tot assegurant una major equitat entre gèneres i grups socials. Des d'un punt de vista acadèmic, aquests dos discursos s'han presentat a casa nostra sota "títols" diferents i, malgrat que ambdós mantenen una "perspectiva de gènere", tenen marcs de reflexió especialitzats que, a vegades, no es comuniquen prou.

Un és el discurs sobre les *Polítiques de conciliació entre la vida familiar i laboral* que s'ha desenvolupat, sobre tot, des de la nova sociologia de la família i les seves propostes a favor del desenvolupament de polítiques familiars progressistes. És el marc en el qual jo mateixa em situo: una sociologia que acull les

aportacions feministes de crítica al patriarcat modern (públic/privat; divisió sexual del treball; rols e identitats sexuals; etc) i que analitza les velles i noves relacions socials entre sexes i entre generacions, no només a l'interior de l'àmbit domèstic-familiar sinó també en la seva articulació amb d'altres institucions socials (família, escola, mercat laboral, consum, política). Les principals mesures que es proposen són: permisos laborals per maternitat, paternitat i parentalitat i per atenció a persones grans dependents; creació i diversificació de serveis públics d'atenció a infants i persones dependents; possibilitat d'adopció per part del treballador/ra de flexibilitat o reducció de la jornada laboral; promoció del repartiment del treball domèstic-familiar entre homes i dones; recursos per una nova cultura pràctica familiar; reorganització dels horaris dels serveis públics. He escrit i s'ha escrit abastament sobre la qüestió.

L'altre, el discurs *sobre les Polítiques del temps*, s'ha desenvolupat, sobre tot a casa nostra, des de la sociologia del treball i de la vida quotidiana. Són notables les seves aportacions teòriques – sobre tot quan es fan des d'una perspectiva feminista- en la reconceptualització del concepte de “treball” (producció-reproducció; remunerat-no remunerat, mercantil-no mercantil, etc.), en l'anàlisi dels canvis en l'organització dels temps laborals, la centralitat de la producció *versus* la devaluació de la reproducció o cura; les característiques dels “treballs de les dones”, la “doble presència”, les desigualtats de gènere en el mercat de treball, etc. Les principals mesures que es proposen són: reducció generalitzada de la jornada de treball per a tothom (35 hores setmanals) per redistribuir el treball i facilitar el reequilibri dels diferents temps de vida entre dones i homes; reorganització dels temps i horaris de la ciutat (transports, administració pública, serveis, comerç); oficines del temps per la coordinació dels horaris; bancs del temps per propiciar l'intercanvi i l'ajuda mútua entre veïns; plans reguladors de la ciutat, etc). A Catalunya també s'ha escrit abastament sobre aquestes propostes.

Ara bé, una cosa és el discurs més acadèmic i l'altra el pas del discurs a la pràctica política. La necessitat d'introduir les *Polítiques de*

conciliació a l'agenda política ha estat defensada per la Unió Europea des de fa més de vint anys. Avui a Espanya i Catalunya comencen a formar part dels objectius de la política estatal, autonòmica i local, i també de la negociació sindical a les empreses. Les realitzacions pràctiques i les mesures legislatives al respecte són encara molt i molt modestes i estem molt lluny de cobrir unes necessitats socials que creixen dia a dia. Pel que fa a les *Polítiques del temps*, en tant que polítiques socials necessàries per la millora de la vida quotidiana i l'increment de l'equitat en l'ús dels recursos socials, comencen a introduir-se en el debat públic i social a Catalunya, malgrat que tenen també més de vint anys de vida en d'altres països europeus (l'Ajuntament de Barcelona, que ha estat pioner en plantejar la problemàtica de la reorganització dels temps, organitza aquest mes de maig el Congrés Internacional Temps, Ciutadania i Municipi).

Doncs bé, darrerament sembla que els dos discursos han de competir entre sí. Es presenten com a discursos alternatius cosa que està provocant una confusió considerable entre les persones que entenen que les polítiques de conciliació són positives per la millora de la qualitat de vida. S'ha arribat a dir que la dreta política s'ha apropiat de les Polítiques de Conciliació mentre que el suport a les Polítiques del Temps identifiquen una política d'esquerres. Estic en total desacord amb aquest plantejament. Considero que ambdós discursos es poden reforçar mútuament des d'una perspectiva progressista perquè tenen un mateix origen (l'increment sostingut del treball remunerat i de la presència pública de les dones), un mateix context (la creixent complexitat de la vida quotidiana per a tot el conjunt de la població) i ambdós “poden tenir” una mateixa aspiració transformadora (aconseguir una millor organització, equilibri i equitat en l'ús dels temps de vida familiar, laboral, personal i comunitària de dones i homes).

Es diu que “és millor” parlar de *Polítiques dels Temps* que no de *Polítiques de conciliació* perquè aquestes darreres tenen molt risc de ser dirigides exclusivament a les dones i no modifiquen la posició dels homes en el treball domèstic-familiar. Fins aquí podem entrar en

discussió al respecte. Però fa pocs dies, en un acte públic sobre la conciliació i la reorganització dels temps, un líder molt significat del tripartit –després d’escoltar una experta sobre la qüestió- va dir: “així, cal considerar que les polítiques de conciliació ja estan antiquades”. Quina bajanada!! hauríeu d’haver vist la cara que van posar algunes sindicalistes que estan lluitant per introduir mesures de conciliació a la negociació col·lectiva i, i la cara de l’experta al veure com s’interpretava la seva anàlisi crítica –que no negativista- de les polítiques de conciliació!!

També acabo de llegir un text informatiu d’una revista feminista que ens diu: “L’alternativa real no és la conciliació laboral amb la vida familiar sinó l’articulació dels temps socials entorn dels temps de reproducció i regeneració invisibilitzats i desvaloritzats fins ara”. Quines ganes de recargolar el missatge i quina ingenuïtat!! sembla que hem d’entendre que les Polítiques del Temps, a diferència de les de conciliació, sí que provocaran un efecte ràpid i substancial sobre una major participació dels homes en el treball domèstic familiar!!

I ara un text molt recent, de tall acadèmic però publicat en una revista de difusió política d’esquerres: “Per tant, les polítiques del *social care* i les polítiques del temps representen dues alternatives a les polítiques de conciliació”. Quina mania a distanciar-se de les polítiques de conciliació!! Les polítiques anglosaxones del *social care*, tal com assenyala la mateixa autora, es proposen el desenvolupament i la combinació de permisos laborals i serveis d’atenció diària com a drets de ciutadania- universals i individuals- tal com es reclama des de les polítiques de conciliació progressistes!! El problema del món anglosaxó és que ha mantingut històricament una defensa a ultrança de la privacitat individual i de la no intromissió de l’Estat en els afers individuals i familiars. El que reclamen les sociòlogues i sociòlegs a favor del *social care* és que, en efecte, hi hagi un creixement del compromís de l’Estat en el desenvolupament de serveis públics per atendre a infants i persones dependents, tal com s’està fent des de fa molts anys a les socialdemocràcies nòrdiques, pioneres en les polítiques de conciliació!!

Al meu entendre, tant les *Polítiques de Conciliació* com les *Polítiques del Temps* estan sotmeses a la possibilitat de ser interpretades i aplicades des d’una política progressista o des d’una política conservadora. Les resistències estructurals a modificar els pilars del nostre sistema social i econòmic (que privilegia la producció capitalista i l’obtenció de beneficis i que devalua la cura de la vida humana) o a eliminar les desigualtats de gènere des de la seva arrel (la divisió sexual del treball i l’ordre simbòlic patriarcal) són un risc i un fre tant per les polítiques de conciliació com per les polítiques del temps. Les resistències les trobem tant entre els homes com entre les dones, en la tradició familista, en la cultura empresarial i sindical, en la manca de valoració social del treball domèstic familiar, etc. Cap dels dos discursos és immune a una apropiació i aplicació de tipus conservador, és a dir, que neutralitzi i no tingui en compte els seus efectes a favor de la reducció de les desigualtats de classe i gènere. El problema principal de l’esquerra feminista és enfocar correctament aquestes polítiques, ubicar-les en les prioritats de l’agenda política i dotar-les de pressupostos substancials. Això és molt difícil i ens cal no desautoritzar-nos mútuament!!

Penso, per tant, que cal reforçar ambdós tipus de polítiques. Un discurs conté l’altre; no són discursos contradictoris. Les polítiques per la reorganització dels temps socials no poden prescindir de cap manera de les propostes a favor de millors permisos laborals per a dones i homes, ni poden prescindir de la demanda de més serveis i més diversificats per atendre a les persones dependents, ni de la demanda de major flexibilitat de la jornada laboral segons les necessitats demostrades del treballador o treballadora, ni poden prescindir d’altres polítiques familiars progressistes a favor d’una major implicació dels homes en el treball domèstic familiar i de criança.

Les polítiques de conciliació, al seu torn, no poden prescindir d’un plantejament més general i estructural a favor de la reorganització dels temps de la ciutat, dels temps laborals, del repartiment del treball, dels temps i horaris dels serveis. No poden prescindir d’unes polítiques de la ciutat que tinguin en compte la gran

importància de l'activitat que genera l'atenció i cura dels altres, protagonitzada sobre tot per les dones en situació de "doble presència". D'una nova reorganització social que tingui en compte la complexitat i la diversitat d'opcions i estils de vida, de persones, de col·lectius i de famílies.

Les polítiques del temps ens haurien de facilitar la gestió i l'equilibri dels diversos temps i espais de vida segons les prioritats i necessitats canviant al llarg de la nostra biografia, tant si vivim en família com si no hi vivim. Les polítiques familiars de conciliació entre ocupació laboral i família concreten com aplicar aquesta idea general quan mantenim actius els nostres vincles familiars, molt especialment en el cas dels vincles amb els infants i les persones grans amb qui volem continuar compartint les nostres vides.

Hi ha discursos progressistes que encara sembla que els costa fer ús del concepte família. No podem oposar família i individu, tal com va fer la primera modernitat (que va associar família-privat-dones-naturalesa-no ciutadania; individu-públic-homes-cultura-ciutadania). Avui cal assegurar els drets individuals de dones i homes però no es pot negar que les persones iniciem el nostre vincle social primari en el marc familiar i, en la mesura del possible, volem mantenir aquests vincles quan som grans. Avui la vida en família és un espai possible, divers en les seves formes i dinàmiques, i desitjat per la majoria de la població, la gran i la jove. Sortosament ja no és una opció de vida obligada ni subjecte a un motlle determinat. Però ara per ara dones i homes necessitem, en major o menor mesura, de temps pel treball remunerat, pel treball domèstic, per la relació familiar i d'amistat, per la formació, pel descans i la cura de la nostra salut, per la participació social i política, i per la mobilitat en el territori. Espais i temps que necessitem articular i compartir en un marc que possibiliti l'exercici de la llibertat i l'increment de l'equitat.

Al meu entendre una política social progressista és aquella que considera l'equitat com una condició per l'exercici de la llibertat d'elecció; que té en compte, alhora, el dret individual a l'autonomia personal i el dret individual al vincle social perquè som éssers interdependents i ens necessitem uns dels altres. Per això, la política social progressista no mitifica ni la llibertat d'elecció ni l'autonomia individual, sinó que:

- (1) Reforça i permet articular els diferents drets individuals de les persones perquè puguin tenir cura de sí mateixes en el marc dels serveis comunitaris;
- (2) Reforça i permet articular els diferents drets individuals de les persones que tenen cura dels altres en l'àmbit del privat-familiar.
- (3) No facilita la reproducció de l'esquema d'organització familiar "tradicional" i patriarcal que basava la cura de les persones dependents en el treball no remunerat de les dones a canvi de la seva exclusió dels drets de ciutadania.
- (4) Afavoreix una efectiva redistribució dels temps i treballs entre dones i homes i entre grups socials.

Polítiques de reorganització dels temps? sí.
Polítiques de conciliació de la vida laboral i familiar? també, per descomptat; i

Cristina Brullet i Tenas

Professora Títular de Sociologia a la UAB

Directora de l'Àmbit Família de l'Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU)

cristina.brullet@uab.es